

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, O. P. S.,
ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VELKÁ BRITÁNIE ZA VLÁDY WINSTONA CHURCHILLA

Autor práce : Veronika Černá
Studijní obor: Regionální studia
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Richard Říha
Katedra: katedra společenských věd

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby moje práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Richardovi Říhovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ČERNÁ, V. *Velká Británie za vlády Winstona Churchilla : bakalářská práce.*

České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011, 47 s.

Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Richard Říha

Klíčová slova : Winston Churchill, ministerský předseda, Velká Británie,
válečný vůdce, druhá světová válka

Práce pojednává o významném období Velké Británie, kdy v parlamentu a v mnoha dalších vedoucích funkcích státu stál Winston Churchill. Především Churchillovo politické vedení Velké Británie v období druhé světové války bylo nesmírně náročné.

Byl to právě Churchill, kdo se vši rozhodností bojoval proti projevům poraženectví v období druhé světové války, kdy vojenská situace nevypadala pro Británii příznivě. Svými projevy burcoval veřejnost a vyzýval k boji s malomyslností.

Tento zásadní postoj byl Churchillovi vlastní a neustále usilovně bojoval i s poráženeckými náladami ostatních politiků v parlamentě. Byl přesvědčen, že Britové přes sílící nebezpečí jsou odhodláni bojovat. Churchillova houževnatost, nezdolná vůle, energie a odpor proti poraženectví se nesmazatelně vepsaly do celého jeho politického působení ve funkci ministerského předsedy.

ABSTRACT

ČERNÁ, V. *Great Britain during the Rule of Winston Churchill : Bachelor thesis.*

České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011, 47 p.

Supervisor : Mgr. Richard Říha

Key words : Winston Churchill, Prime Minister, Great Britain,
war leadership, World War II.

This bachelor thesis analyses an important period of Great Britain, when in parliament and in many further leading positions of the state stood Winston Churchill. Especially Churchill's political leadership of Great Britain in the period of the World War II. was extremely difficult.

It was particularly Churchill, who categorically fought against marks of defeatism in the period of the World War II., when the military situation of Britain did not look well. With his speeches he agitated the public and called to fight with despair.

This fundamental attitude was peculiar to Churchill of his own and constantly he fought hard even with defeatist moods of the other politicians in parliament. He believed that the British are determined to fight despite growing stronger of the danger. Churchill's toughness, indomitable will, energy and resistance to defeatism entered all his political work in the functions of the Prime Minister.

Obsah

Úvod	6
1 Winston Churchill – mládí a služba v armádě	7
1.1 Původ Winstona Churchilla	8
1.2 Vstup do armády	9
1.3 Válečný zpravodaj	11
2 Politická kariéra Winstona Churchilla	14
2.1 Vstup Winstona Churchilla do politiky	14
2.2 1911 – ministr námořnictva	16
2.3 Zbrojení Hitlerova Německa	18
3 Winston Churchill – činnost za války	23
3.1 Nástup do funkce ministerského předsedy	23
3.2 Funkce Osobního sekretariátu	24
3.3 Boj s poraženectvím	26
3.4 Vytvoření vlády národní jednoty	29
3.5 Velká Británie za 2. světové války	30
3.6 Sebedůvěra Winstona Churchilla	32
3.7 Spravedlnost boje Velké Británie	32
4 Atlantická spolupráce	35
4.1 Atlantická charta	37
4.2 Diplomatická jednání s Ruskem	39
5 Winston Churchill - ministerský předseda	41
5.1 Churchill - nositel Nobelovy ceny za literaturu	44
Závěr	45
Literární zdroje	47

Úvod

Sir Winston Leonard Spencer Churchill je jednou z nejvýznamnějších postav velké politiky dvacátého století. Více než padesát pět let svého vysoce plodného a dlouhého života se velmi aktivně podílel na politickém dění v Evropě.

Z hlediska historického přínosu k vývoji světových politických událostí patří k nejvýznamnějšímu období života Winstona Churchilla především doba druhé světové války.

Již v období nastupujícího fašizmu Churchill opakovaně a důrazně v parlamentu upozorňoval na vývoj událostí ve fašistickém Německu a na nebezpečí jeho mocenské expanze. Později, když vítězný postup německých ozbrojených sil v Evropě negativně a velice depresivně působil na britskou veřejnost a v Británii se šířil strach, nejistota a pocity poraženectví a dokonce se objevovaly úvahy o možnosti vyjednávání kompromisního míru, Winston Churchill svůj bojovný apel ještě zesílil.

Kořeny jeho smyslu pro spravedlnost, boje proti příkoří bychom mohli hledat snad už v dětství, kdy musel přesvědčovat nejen své učitele, ale i rodiče o svých schopnostech. Jak se odrazily jeho pozdější vlastní vojenské zkušenosti, usilovné studium vojenské taktiky a kritické pohledy na tehdejší způsob vedení boje v jeho vojenskopolitických rozhodnutích? Jak se utvářely jeho charakterové vlastnosti, jeho osobní statečnost a nezdolná vůle po vítězství? Kde jsou kořeny jeho schopnosti správně vyhodnotit a předvídat vývoj vojenskopolitických událostí? A jak nahlížet na jeho dlouhé působení v pozici ministerského předsedy Velké Británie? To jsou otázky, kterými bych se chtěla ve své práci zabývat.

1 Winston Churchill – mládí a služba v armádě

1.1 Původ Winstona Churchilla

Na vývoj osobnosti Winstona Churchilla měli vliv především jeho rodiče. Winston Churchill se narodil 30. 11. 1874 v hrabství Oxfordshire jako vnuk sedmého vévody z Marlborough. Z otcovy strany byl tedy potomkem britských aristokratů a mezi jeho předky patřil i slavný vojevůdce John Churchill, první vévoda z Marlborough, který velel vojskům, která na počátku 18. století porazila Francii. Otec, lord Randolph Churchill, byl v osmdesátých letech devatenáctého století vlivným politikem. Měl silné sociální cítění, které však bylo v rozporu s názory špiček konzervativní strany, a tak ztrácel politický vliv. Winston Churchill měl v sobě částečně i americkou krev po své matce, která měla na něj v dětství největší vliv. V době narození byl otec na svého syna velmi pyšný, ale později byl ve výchově ke svému synovi velmi přísný a kritický. Velice často byl jeho školními výsledky zklamán. Lord Randolph byl významným, ale také nejobávanějším členem parlamentu. Na první pohled měl vlastnosti, které ho do takové role předurčovaly. V jednom okamžiku byl neodolatelně šarantantní, ale následně překvapil své přátele neurvalým, někdy i krutým chováním. Podobným způsobem jednal i se svým synem Winstonem.

Ve škole, v útlém věku, neprojevoval Winston žádné velké studijní nadání a nebyl oblíbený ani u učitelů. Ve škole se cítil nešťastný hned od prvních dnů. Přísnost a často i brutalita patřily ve škole svatého Jiří ke každodennímu životu. „Bití rákoskou v etonském stylu,“ napsal Churchill, „tvořilo významnou součást osnov. Jsem si však jist, že žádný žák Etonu, a rozhodně už ne žák školy v Harrow...nikdy nebyl tak krutě zbit, jak měl ve zvyku bít náš ředitel malé hochy, kteří se octli v jeho péči a moci. Jeho bití svou krutostí přesahovalo všechno, co bylo přípustné v polepšovnicích podléhajících ministerstvu vnitra.“¹ První školní vysvědčení byla velmi špatná. „Ze stránek školních zpráv číší Churchillovo utrpení: „Je zdrojem neustálých potíží pro všechny“ a „Nelze se spolehnout, že by se dovedl kdekoli slušně chovat.“ Ale ani řediteli školy svatého Jiří nemohlo uniknout, že devítiletý chlapec má „velmi značné schopnosti.“²

---

¹ Gilbert, Martin: *Churchill – Život*. Praha 2004, Nakladatelství BB/art, s. 23.

² Gilbert, Martin: *Churchill – Život*. Praha 2004, Nakladatelství BB/art, s. 25.

Na vysvědčení sice nebylo uvedeno o jaké potíže přesně šlo, ale jiný tehdejší žák školy svatého Jiří – Maurice Baring napsal v pamětech, že Churchill byl „bit rákoskou za to, že vzal ze spíže cukr, a nejen že svého činu nelitoval, ale ještě sebral ředitelův slaměný klobouk, který byl pověšen nade dveřmi, a rozkopal ho na kusy.“³ Churchillova povaha zdála se být nepoddajná až zpupná.

Nespokojenost, strach a ponižování ve škole zhoršily i celkový zdravotní stav malého Winstona a rodinný lékař doporučil, aby jej rodiče dali na jiný ústav. Tak přešel na školu v Brightonu, která měla mírnější vedení a Winston zde až do třinácti let trávil šťastnější dětství.

V roce 1888 byl přijat na střední školu v Harrow. Stalo se to díky vlivu jeho otce, i když přijímací zkoušky naprosto pokazil. Ve škole byl označován jako „nedbalý a nedochvilný lajdák.“ Měl však výborný smysl pro anglický jazyk a stal se také přeborníkem školy v šermu. Rodiče byli z jeho studijních neúspěchů často zoufalí. Bylo zřejmé, že nebude moci studovat v Oxfordu práva jako jeho otec. Konečně rodiče rozhodli, že by Winston měl vstoupit do armády a zapsali ho do vojenské třídy Harrow jako přípravu na přijímací zkoušky do vojenské akademie v Sandhurstu.

Winston měl z toho radost. Udělat přijímací zkoušky do vojenské akademie v Sandhurstu nebylo snadné, ale podařilo se mu to. Dosáhl 6 309 bodů, k pěchotě to sice nestačilo, ale k jezdecku byl čtvrtý nejlepší. Otec Winstona Churchilla byl zklamán, že se jeho syn nedostal k elitnější zbraní, ale Winston se radoval z úspěšného výsledku své přijímací zkoušky. Při rozhovoru se svou tetou, lady Rodneyovou, se zmínil o své budoucnosti následujícím způsobem. „Kdybych měl dva životy, byl bych vojákem a politikem. Poněvadž však za mých dnů nedojde k žádné válce, budu muset být politikem.“⁴

1.2 Vstup do armády

Ve vojenské akademii v Sandhurstu studoval Churchill taktiku, vojenskou administrativu, vojenský dril, gymnastiku a jezdeckví. Dril neměl rád, a proto byl považován za nešikovného. Jezdeckví se mu však velmi líbilo. Ve vojenské akademii

---

³ Gilbert, Martin: *Churchill – Život*. Praha 2004, Nakladatelství BB/art, s. 26.

⁴ Gilbert, Martin: *Churchill – Život*. Praha 2004, Nakladatelství BB/art, s. 40.

byla tvrdá kázeň a stále více pociťoval nedostatky z hlediska teoretického studia. Nejvíce se mu líbily předměty „taktika a opevňování“. Proto si pořídil řadu knih, které pojednávaly vědecky o vojenství, taktice a strategii. Výuku v Sandhurstu považoval Winston za vyhovující a mimořádně praktickou. Jevil zájem o střely všeho druhu, mosty, děla, mapy, účetnictví. Studium vojenských teoretických poznatků ho sice velmi zajímalo, ale ve svých devatenácti letech začal intenzivně toužit po tom, aby se mohl aktivně zúčastnit nějaké válečné akce.

Koncem roku 1894 absolvoval Churchill jako osmý nejlepší ze sto padesáti kadetů Královskou vojenskou akademii v Sandhurstu a udělal tím velkou radost svému otci. Potom byl Winston Churchill zařazen ke 4. husarskému pluku. Dostal hodnost podporučíka, ale stále toužil zažít opravdový boj – válku.

Během svého působení v armádě se zúčastnil nejdříve boje v západní Indii proti divokým kočovným kmenům jako člen Kitchenerovy expedice a poté bojů v Egyptě u Ummdurmánů, opět pod velením Kitchenera. Z obou bitev vyšel nezraněn, ačkoliv podle svých nadřízených prováděl odvážné až šílené věci. Již v těchto válečných událostech si přivydělával jako válečný dopisovatel, a právě v této době se u něho začal projevovat literární talent.

Až koncem roku 1895 dostali Churchill a jeho přítel Reginald Barnes pověření, aby se jako pozorovatelé zúčastnili vojenského tažení na Kubě, kde se velitel španělské okupační armády pokoušel zvládnout jednotky nepolapitelných vzbouřenců. Churchill a jeho přítel Barnes přicestovali na Kubu a připojili se ke španělské vojenské koloně, ale současně plnili i funkci vojenských zpravodajů z této akce. Jeho zprávy z válečných akcí se objevily v britském tisku pod názvem Povstání na Kubě, a tak začal Churchill vydělávat nějaké peníze za žurnalistiku.

Cestou na Kubu se Churchill se svým přítelem Barnesem zastavili na několik dní v New Yorku a na Floridě. Churchill zde zažil celou řadu podnětů. „Churchill, stejně jako řada Angličanů z jeho třídy a generace, měl vůči Spojeným státům jistý despekt. Uvědomoval si, že je nutné s Američany pěstovat přátelské, nebo alespoň korektní vztahy, trápilo ho však, že jednoho dne hrubá a vulgární Amerika bude celému světu udávat tón.“⁵ Ale v dopise svému bratrovi Winston napsal: „Američané jsou

---

⁵ Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 36.

skvělý, hrubozrný, silný a mladý národ, podobají se nespoutanému hochovi obklopenému nervózními, ale dobře vychovanými dámami a pány.“⁶

Naopak v reportáži o španělských vojácích pro list *The New York World* uvedl, že jejich odvahu přechází bez poznámek, ale rozhodně se vyznají v umění ústupu. V souvislosti s budoucím vývojem komentoval - „Domnívám se, že vývoj situace povede k tomu, že Spojené státy zasáhnou v roli mírotvorce.“⁷

1.3 Válečný zpravodaj

Po návratu z Kuby se snažil Churchill objevovat na večírcích a recepcích pořádaných na venkovských sídlech společenských a politických špiček. Pak byl převelen jeho pluk do Bengaluru v Indii, to se mu příliš nelíbilo, ale využíval zde volného času ke studiu historie a filozofických směrů. Později se mu podařilo, že byl přeložen jako válečný zpravodaj na pomezí Britské Indie a Afghánistánu. Choval se velmi statečně a až neúměrně riskoval v bitevních situacích. K nasazení svého jezdeckého oddílu v Indii si Churchill zapsal: „Nabil jsem asi 30 metrů od masy nepřítele a pak cválal za svými vojáky – lituji, ale zasáhl jsem jistě pět mužů a možná i dva další. Pistole je nejlepší věc na světě... Dervišové se jízdou nebáli, snažili se přeřezat uzdy a třmeny, oháněli se šavlemi na všechny strany a stříleli zblízka z pušek. Nic mne ani neškráblo. Zničil jsem ty, kteří mne chtěli zabít a vyvázl bez jakékoliv újmy na těle i na duchu.“⁸ Pak byl Winston převelen k 31. pluku pandžabské pěchoty a konečně mohl sám velet vojenskému oddílu v akci. Avšak kvůli přílišné odvaze a často i nerozváženosti byl po několika týdnech odeslán zpátky do Bangaluru. A tady sepsal spis *Historie Malakandského expedičního sboru*. Bylo mu teprve 23 let, když tímto způsobem začal svou literární činnost.

V roce 1898 byl převelen ke štábu generála sira Herberta Kitchenera, který velel anglo-egyptské armádě, ta měla znovu dobít ztracený Súdán. Tak se Churchill dostal do Káhiry k 21. hulánskému pluku. Současně se mu podařilo, že několik britských listů jej určilo svým válečným korespondentem.

V tomto válečném tažení měla Kitchenerova armáda 25 000 mužů a blížila

---

⁶ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 71.

⁷ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 73.

⁸ Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 38.

se Ummdurmánu, který ležel na opačném břehu Nilu naproti Chartúmu. Zde se uskutečnilo náhodné setkání Churchilla s velícím generálem Kitchenerem. Došlo tak k prvnímu setkání slavného generála a subalterního důstojníka, kteří měli později po šestnácti letech společně zasedat ve válečném kabinetu Velké Británie.

Konečně měl Churchill možnost poznávat taktiku boje nejen teoreticky. Byla to příležitost zasáhnout do boje, po kterém tolik toužil. Churchill se zde také dostal do smrtelného nebezpečí a proti převaze dervišů jej zachránil jen jeho revolver. Winston byl nadšen, že se mu splnily jeho sny o skutečných bitvách a napsal dvoudílné dílo *Válka na řece (The River War)*. Byla to zevrubná analýza súdánské vojenské akce dokonce i s kritikou Kitchenerova vojenského velení.

Na jihu Afriky byla tzv. Búrská válka. Šlo o to, že Búrské republiky tj. Oranžský svobodný stát a Transvaal nesly velmi nelibě příliv britských průzkumníků a spekulantů. Prezident Búrů Kruger byl velmi zaujat proti těmto cizincům a předkládal Britům v této oblasti nepřijatelná ultimáta. Churchill jako zpravodaj listu *Morning Star* se vydal přímo do válečné zóny. Zde zažil, podle něj, úžasná vojenská dobrodružství o kterých referoval ve svých článcích v britském tisku i ve své knize *Mé životní začátky*. Padl dokonce do zajetí Búrů, ale podařilo se mu ze zajateckého tábora uprchnout. Někteří z válečných zpravodajů, kteří působili v Jižní Africe byli kritizováni za nedostatek přímých zkušeností z bojových operací, takto však Churchill nepracoval. „Jednou z výjimek ze všeobecného pravidla je Winston Churchill – ten se jezdí přesvědčit na vlastní oči a nepotřebuje teleskop, jímž by se díval z bezpečné vzdálenosti, ani nečeká na to, co se mu donese k uším.“⁹

Churchillovy články se staly velmi žádané a veřejností byly přijímány s nadšením. Churchill se stal národním hrdinou. Knihy, které Churchill napsal jako válečný zpravodaj, mohou být dnes považovány spíše za historické zajímavosti. Ale ze všech knih, kterých byl v té době autorem, je svým způsobem výjimečný román *Savrola*. „Byl to jeho první a jediný pokus v oblasti vážné literatury. „Vložil jsem veškerou svou filozofii do úst hrdiny - svěřil se Churchill své matce - Jediným smyslem románu bylo „pobavit“, nebyly v něm ani „špinavosti“, ani „zvířecí pudy“, bylo v něm však hodně „divokého dobrodružství a atheistické filozofie.“ Výsledkem bylo spojení

---

⁹ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 131.

napínavého dramatu, politických intrik a cudné lásky. Vše se odehrávalo ve fiktivní zemi nazvané Lauránia.¹⁰

V červenci 1900 se Churchill vrátil z Jižní Afriky do Anglie. Po návratu odjel do Oldhamu, kde byl jmenován kandidátem v nadcházejících všeobecných volbách. Tentokrát byl Winston Churchill úspěšný a získal v Oldhamu v roce 1900 poslanecký mandát do sněmovny.

---

¹⁰ Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 45.

2 Politická kariéra Winstona Churchilla

2.1 Vstup Winstona Churchilla do politiky

Když v únoru 1901 Churchill vstoupil do Dolní sněmovny „byl opravdu připraven rozdat si to s celým světem. Dával okázale najevo své ambice. Před třemi lety by se hlasitě divil, kdyby ho nějaký životopisec považoval za vyvolenou osobnost. Byl pokládán za člověka, toužícího po „sbírání medailí“ a právě přehnaná ctižádost kazila jeho jinak pozoruhodné úspěchy.“¹¹

Churchill se také věnoval přednáškové činnosti především o svých poznatcích z Búrské války v jižní Africe. Jednalo se o cyklus placených přednášek po celé Británii na téma *Válka, jak jsem ji viděl*. Jeho přednášky měly velký úspěch a plně posluchače zaujaly. Přinášely také Winstonovi určité finanční prostředky. Nejpočetnější obecnost se na jeho přednášku sešlo v listopadu 1900 v Liverpoolu a Churchill tak vydělal dvě stě sedmdesát tři liber. V den svých šestadvacátých narozenin 30. listopadu přednášel v Cheltenhamu a vydělal dalších dvě stě dvacet liber. Na konci svého přednáškového turné tak Churchill získal 3 782 liber, a to představovalo v tehdejší době pětinasobek ročního příjmu mladíka jeho věku.

Hned po skončení přednáškového turné v Británii odjel Winston do USA. Tam byl pozván na ještě rozsáhlejší přednáškovou akci. Během svých přednášek se Churchill setkal i s významnými osobnostmi. V New Yorku to byl Mark Twain, ve Washingtonu prezident USA Mac Kinley a v Albany viceprezident Theodor Roosevelt, který se v krátké době nato stal prezidentem USA. Pak následovala i série přednášek v Kanadě.

Když však v lednu 1901 zemřela královna Viktorie vrátil se Churchill zpátky do Anglie a zaujal své místo ve sněmovně. I tam měl řadu projevů, zvláště k postojům Británie k Búrské válce. Jeho vystoupení v parlamentu byla velmi kladně hodnocena v britském tisku (*The Daily Express*, *The Daily Telegraph*). Měl také značné výhrady k výdajům na armádu a kritizoval dokonce postoje své konzervativní strany. Je možno konstatovat, že Churchill si v parlamentu začal počínat jako věčný nespokojenec.

---

¹¹ Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 47.

Upozorňoval na nevhodné zacházení s Búry, chtěl, aby se s nimi zacházelo velkoryse. Měl připomínky k finančním výdajům na armádu a dále upozorňoval, že podle jeho názoru, jedině válečné námořnictvo může zajistit úspěšnou obranu Británie. Ke konfliktu v parlamentu došlo, když počátkem roku 1902 nepostupoval Churchill v souladu s předáky konzervativní strany, a dokonce se skupinou svých přátel hlasoval ve shodě s liberály. Uvažoval také o založení „čtvrté strany – středově konzervativně liberální“.

Většina konzervativních poslanců v této době Churchilla nesnášela a považovali jej za zrádce strany. Tak se stalo, že v roce 1904 přešel otevřeně k opozici, k liberální straně. Den potom co se rozešel s konzervativci však napsal Winston Churchill lordu Cecilovi, který zůstal věrný konzervativní straně: „Rozchod s tou celou skvělou hierarchií je pro mě bolestná ztráta a člověk si musí pečlivě zorganizovat vlastní rejstřík hodnot, aby mohl být zcela nezávislým. Nejhorší je, že otázka volného trhu odeznívá. Se svými ambicemi zůstávám osamocen a opuštěn. Jsou samy o sobě ošklivou a neuspokojivou podívanou a může být jedině výhodné, jestliže budou posunuty kupředu s příchodem nějaké velké vnější příčiny.“¹²

Od té doby byl Churchill v čele úsilí liberální strany v přesvědčování veřejnosti o přednostech liberálů. Ke svému odchodu z konzervativní strany k liberálům na volebním shromáždění v Manchesteru prohlásil: „Přiznávám, že jsem změnil stranickou příslušnost. Nepopírám to. Jsem na to pyšný. Když přemýšlím o usilovné práci, kterou lord Randolph Churchill udělal pro blaho konzervativní strany, a o tom, jakého nevděku se mu za to dostalo, když se konzervativci dostali k moci, což by se jim bez něho nepodařilo, jsem rád, že mi okolnosti umožnily se s nimi rozejít, dokud jsem ještě mladý a plný životní energie, kterou mohu věnovat veřejným záležitostem.“¹³ Churchill si svými útoky na vládu v Dolní sněmovně dokonce znepřátelil představitele své rodiny a své společenské třídy. V té době se také seznámil na společenském večírku liberální strany se svou budoucí manželkou Clementine Hozierovou.

V prosinci 1905 pověřil anglický král vytvořením nové vlády sira Henry Campbella-Bannermana. Churchillovi byla nabídnuta funkce finančního tajemníka

---

¹² Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 51.

¹³ Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 52.

ministerstva financí. Avšak Winston místo toho požádal o funkci prvního náměstka ministra pro kolonie, kde předpokládal, že by mohl lépe uplatňovat své řídicí předpoklady. „Projevoval schopnosti, které mu více či méně pomáhaly až dokonce jeho kariéry – mimořádné rezervy fyzické energie a koncentrace, aktivní, svěží duševní vitalitu a báječné schopnosti předkládat své myšlenky živým jazykem, což mu umožňovalo prosazovat své politické názory ve vládě i hájit je v parlamentě a na veřejnosti.“¹⁴

O několik týdnů později vypsala nová liberální vláda všeobecné volby. Winston Churchill byl zvolen v obvodu, kde bylo 10 000 voličů většinou dvanácti set jednačtyřiceti hlasů. Po celou dobu svého působení v ministerstvu kolonií usiloval o prosazení liberálních zásad do koloniální správy. Všeemožně se snažil, aby tématem jeho zásahů byla spravedlnost. „Churchill měl sklony pronášet své názory hlasitě při každé příležitosti a o každém tématu, a tato tendence sílila s časem, zkušenostmi a vzrůstající sebedůvěrou. Nikdy nepochopil, že to co pro něho bylo jen intelektuálním cvičením, si posluchači vykládali jako přesvědčivý důkaz jeho ctižádosti.“¹⁵

V dubnu 1908 se stal ministerských předsedou Asquith. Ten dobře znal Churchillovy schopnosti i jeho rozhodnost a nabídl mu funkci ministra obchodu. Winston Churchill se tak poprvé stává členem britské vlády a jako ministr obchodu v této funkci působí do roku 1910. V dubnu 1908 se Winston opět na společenském večírku setkal s Clementinou. Jejich přátelství se prohlubovalo a 15. 8. 1908 se konala v kostele sv. Margarety ve Westminsteru svatba.

2. 2 1911 – ministr námořnictva

V roce 1910 se stal Winston Churchill ministrem vnitra. Měl tak odpovědnost za policii, vězení a vězně. Churchillovi bylo jen 35 let, ale přesto zastával úspěšně tento post. O rok později v říjnu 1911 byl již jmenován prvním lordem admirality. K tomu napsal v dopise Morleymu: „Je to velká odpovědnost a já teď oceňuji význam tohoto úřadu více než před třemi léty, poněvadž se jeho vliv projevuje ve vnitřní i zahraniční politice. Vždy mne mimořádně přitahovaly námořní a vojenské záležitosti. O válce

---

¹⁴ Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 53.

¹⁵ Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 55.

jsem toho přečetl více než o čemkoli jiném – málem jsem napsal o všem ostatním. Jsem – alespoň na to spoléhám – upřímný ekonom. Doba je příznivá – navrhované rozpočtové výdaje dosahují maxima, loďstvo je nesmírně silné, kabinet je víceméně jednotný. Mohu tedy dobře žít, kde někdo jiný špatně zasel. Měli jsme naprostou pravdu ve všem, co jsme tvrdili v období, v němž jsme se báli strašáka. Nebylo faktu, na nějž jsme v té době upozorňovali, aby jej nepotvrdil následující vývoj událostí!“ dodal Churchill sebejistým tónem. „Domnívám se, že si dokážu najít cestu na nejisté půdě.“¹⁶

Churchill se rozhodl osobně navštívit námořní zařízení a doky. Chtěl se důkladně seznámit s námořní taktikou a výzbrojí. Měl také velké obavy z námořního zbrojení Německa a poukazoval na nebezpečně rychlý růst německého válečného námořnictva v posledních letech.

Zajímavá je skutečnost, že už tehdy Winston Churchill upozorňoval na význam námořního letectva. Do té doby se předpokládalo, že námořní letectvo bude plnit v první řadě průzkumné úkoly a že se bude vyhýbat, kdekoli to bude možné, všem skutečným leteckým bojům. Churchill si naopak přál, aby námořnictvo využívalo letadla výrazněji a aby se součástí výcviku námořního letectva stalo bombardování a ostřelování cílů z kulometu.

Pak vypukla první světová válka a trvala celé dlouhé čtyři roky. V roce 1916 se opět Winston Churchill vrací do Dolní Sněmovny britského parlamentu. V letech 1917–1918 působil jako ministr zbrojení a letectví. V lednu 1919, to je po skončení první světové války, se Churchill stal ministrem války. Ve funkci zůstal až do roku 1921. Během této doby měl mnoho aktivit úspěšných, ale i neúspěšných. Jako ministr války musel organizovat demobilizaci téměř tří a půl milionu vojáků. Vyskytly se při tom velké problémy, ale Churchill je promyšleně a úspěšně vyřešil.

V roce 1919 se Churchill zasloužil o modernizaci poválečné britské armády. Oznámil, že plánuje nahradit nejméně polovinu jezdecka rychlými tankovými jednotkami. V roce 1920, v době voleb, Churchill onemocněl. Stěží měl sílu na volební projevy, a tak dopadly volby pro něj negativně. Nebyl v Dundee tedy zvolen a poprvé po dvaadvaceti letech se octl mimo parlament. Avšak za dva roky v roce 1922, když

---

¹⁶ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 233.

přestoupil ke konzervativní straně, bezpečně zvítězil ve volebním obvodu v Eppingu. Z hlediska celostátního přinesly tyto volby vítězství konzervativcům.

V nové vládě se stal Winston Churchill kancléřem pokladu tj. ministrem financí. V květnu 1929 utrpěly však konzervativci všeobecnou volební porážku, ale Winston Churchill byl znovu zvolen v Eppingu. Novou vládu sestavil přední představitel labouristů Ramsay MacDonald. Samozřejmě Churchill v nové vládě nebyl, zůstal však i nadále poslancem.

V roce 1930 sepsal a vydal Churchill svůj vlastní životopis s názvem Mé vlastní zážitky. Tato kniha měla velký úspěch, byla brzy rozebrána a v krátké době se objevilo druhé vydání a překlady do mnoha jazyků.

V parlamentu měl Churchill kritické výhrady proti vládním návrhům leteckého zbrojení. Upozorňoval, že nezákonné německé letectvo se rychle přibližuje síle britského letectva. Přípomínka byla sice parlamentem přijata, ale nevedla ke změnám v armádě. Je možno konstatovat, že během třicátých let Churchill ve vrcholné politice přímo nepůsobil. Z pozice opozičního politika však ostře kritizoval nepřipravenost Velké Británie a důrazně upozorňoval na hrozící válečný konflikt v Evropě.

2.3 Zbrojení Hitlerova Německa

Krátce po útoku Mussoliniho Itálie na Habeš v roce 1935 Churchill znovu důrazně upozorňoval na nutnost, aby vláda zreorganizovala britský průmysl a připravila se na brzký přechod na obranné účely a aby znovu usilovala o dosažení rovnováhy sil mezi britským a německým letectvem. Jeho návrh byl jednoznačně přijat.

V roce 1935 ve volbách vyhrála konzervativní strana, ale Baldwin Churchillovi místo ve vládě nenabídl. Churchill však opakovaně a důrazně upozorňoval na nebezpečí vyplývající z německého zbrojení. Bohužel Baldwinova vláda reagovala na tato varování vlažně.

Fašistické Německo pokračovalo i nadále s velkou intenzitou v horečném vyzbrojování. V dubnu 1936 opětovně Churchill varoval v Dolní sněmovně: „Pan Hitler roztrhal všechny smlouvy a vojensky obsadil Porýní. Jeho vojáci jsou tam, a tam

také zůstanou. Do šesti měsíců umožní nová linie opevnění vybudovaných v Porýní, aby německá armáda zaútočila na Francii přes území Belgie a Holandska. Jakmile se tyto dvě země ležící u Severního moře dostanou „pod německou nadvládu“, bude ohrožena bezpečnost celé Británie.“¹⁷

V roce 1937 převzal úřad ministerského předsedy Neville Chamberlain, který prosazoval tendenci usmíření s Německem a vyzýval k dojednání „nápravy německých stížností“. Od této výměny na postu premiéra byla patrná v britské zahraniční politice jistá změna. Baldwin se setkání s Hitlerem vyhýbal, zatímco Chamberlain k němu poslal již na podzim roku 1937 svého pozdějšího ministra zahraničí lorda Halifaxe.

S Churchillem nebyl Chamberlain schopen dosáhnout shody téměř v žádné ze zásadních politických záležitostí, které se musely v posledních letech řešit. Pro Churchilla nebylo v jeho vládě místo. Debatu, která se konala 1. července 1937 a která se zabývala rozpočtem zahájil Churchill ironickou poznámkou k nové vládě. „Projevuji přátelský zájem o tuto nově sestavenou vládu“ prohlásil. „Nevím však jistě, proč to dělám. Nemohu zajít tak daleko, abych to nazval rodičovským zájmem, protože – upřímně řečeno – to není zrovna taková vláda, jakou bych sám zplodil. A není-li to tedy rodičovský zájem, snad jej smím nazvat aspoň dobrotivě strýčkovským.“¹⁸ Chamberlainova vláda měla obavy z finančních nákladů a naopak upozorňovala na nebezpečí která by hrozila britskému hospodářství při zvýšených výdajích na zbrojení.

Zajímavý je dopis, který napsal Churchill Londonderrymu, který trval na tom, že je ještě možné udržet přátelství s Německem. „Nemůžeme očekávat, že Angličany budou přitahovat projevy brutální nesnášenlivosti nacistů třebaže mohou časem třeba přestat. Naproti tomu my všichni chceme žít s Německem v přátelství. Víme, že nejlepší Němci se stydí za nacistické krutosti a štítí se pohanství, na němž se zakládají.“¹⁹

Z historického hlediska jsou velmi zajímavé názory Winstona Churchilla na vývoj válečných událostí ve střední Evropě, které se týkaly i tehdejšího Československa. Ukázaly se jako velmi prozíravé. „Rozhodně nechceme uplatňovat postup, jenž by byl nepřátelský vůči Německu“, psal Churchill příteli, s nímž se znal už čtyřicet let, „přesto si však určitě uvědomujete, že když německá vláda mluví

---

¹⁷ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 515.

¹⁸ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 537.

¹⁹ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 540.

o přátelství s Anglií, ve skutečnosti má na mysli to, že jim vrátíme jejich bývalé kolonie a že jim ze své strany poskytneme volnou ruku ve střední a jižní Evropě. To znamená, že pohltí Rakousko a Československo, což bude předběžný krok k vytvoření obrovského střeoevropského bloku. Rozhodně by však nebylo v našem zájmu, abychom mlčky schvalovali takovou agresivní politiku. Bylo by nanejvýš nesprávné a cynické, kdybychom vykoupili vlastní nedotknutelnost na účet malých střeoevropských zemí. Bylo by v rozporu s celkovým zaměřením britského a také amerického veřejného mínění, kdybychom umožnili šíření nacistické tyranie v zemích, jež se nyní do značné míry těší demokratickým svobodám.²⁰

Na podzim roku 1937 poslal Chamberlain do Německa lorda Halifaxe, aby se dověděl více o Hitlerových plánech. Lord Halifax „vedl, že se setkal s přátelským přijetím a s touhou po dobrých vztazích“. Naproti tomu však připustil, že jeho úsudek nemusí být správný. Němci, jak dodal Halifax, „vůbec neuplatňují politiku bezprostředního dobrodružství“ a Československu se povede dobře, bude-li zacházet s Němci žijícími v jeho hranicích slušně. V závěru řekl Halifax kolegům z kabinetu, že počítá s „bobří vytrvalostí“ ze strany Německa „při prosazování cílů ve střední Evropě, avšak nikoli v takové podobě, aby to zavdalo ostatním důvod – nebo snad příležitost - k zasahování.“ Halifax rovněž poukázal na to, že Hitler „navrhl kroky směřující k odzbrojení“ a že také „důrazně vyvrátil rozšířené pověsti o bezprostředně hrožící katastrofě a současně vyjádřil názor, že se svět nachází v nebezpečném stavu.“²¹

Winston Churchill s touto zprávou nesouhlasil, upozornil na vývoj událostí v Německu, na nebezpečí mocenské expanze Německa a doporučil navázání blízkých vztahů s Francií jako základu britské bezpečnosti. Churchill se pak stal vůdcem opozice ve vládní konzervativní straně. Současně s tím, jak rostla moc Německa, rostl také i Churchillův odpor k Chamberlainově politice.

Dne 29. září 1938 došlo k tzv. Mnichovské konferenci, kde bez přítomnosti zástupců Československa bylo rozhodnuto o předání pohraničního území Sudet Německu. V odstoupených územích měla Německu připadnout všechna opevnění, všechny zbraně a všechna průmyslová zařízení Československé republiky.

---

²⁰ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 540.

²¹ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 543.

Chamberlain byl spokojen s výsledkem svého jednání, avšak podmínky mnichovské dohody se mnohým ministrům jeho vlády nelíbily. Tak například Walter Elliot, jeden z ministrů v jeho vládě napsal o rozpravě v britském parlamentu o mnichovské dohodě: „Jako člen vládního kabinetu jsem odpovědný za skutečnost, že jsme slabší než Německo. Nemá cenu podávat demisi – to by mě nezbavilo mé odpovědnosti. Ten strašný časový sled je velkým zločinem a skandálem, kvůli kterému budou ti z nás, kdo jej přijali spravedlivě odsouzeni a věřím, že jednoho dne i právem potrestáni...To mě nikterak neosvobozuje od mé zoufalé otázky – kdybych mohl vygumovat tu dohodu a vrátit nás zpět do úterního večera, udělal bych to? Při současném stavu našich ozbrojených sil – francouzských a britských – nemohu říci, že bych to dokázal. Tudíž přijímám podmínky mnichovské dohody. A to je důvod proč nepodávám a nemohu podat demisi.“²²

Churchill ještě důrazněji v parlamentu varoval slovy „Jsme svědky katastrofy prvního řádu, jež postihla Velkou Británií a Francií. To si nezastírejme. Teď bude nutno se smířit s tím, že všechny země střední a východní Evropy se za co možno nejvýhodnějších podmínek dohodnou s triumfující nacistickou velmocí. Středoevropský systém spojenečství, na nějž Francie spoléhala, pokud šlo o její bezpečnost, byl rozmetán a nevidím žádné prostředky, jimiž by mohl být obnoven. Tím byla otevřena cesta vedoucí kolem Dunaje k Černému moři, ke zdrojům obilí a ropy, cesta, jež vede až do Turecka.“²³

Poté následovalo připojení Rakouska, zabránění a zničení Československé republiky. Smutné je konstatování, že ministerský předseda Velké Británie Chamberlain na veřejnosti prohlašoval, že se v Evropě postupně vytváří mnohem klidnější stav.

Avšak 1. září 1939 napadlo Německo Polsko a o dva dny později 3. září 1939 vstoupila Velká Británie do války s Německem. Den poté 4. září 1939 se Winston Churchill stal opět prvním lordem admirality. Byl jedním z nejaktivnějších ministrů, neboť tehdy jediná výrazná válečná aktivita probíhala na moři. Nebezpečím byly především německé ponorky, které systematicky potápěly britské obchodní lodě. Churchill obhajoval preventivní obsazení Narviku, norského neutrálního přístavu,

---

²² Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 228.

²³ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 556.

odkud byla dovážena železná ruda pro německý válečný průmysl nebo alespoň zaminování norských výsoťných vod. Chamberlain však zaminování odmítl. A tak v dubnu 1940 došlo k obsazení Norska Německem. Britské vojenské síly měly v Norsku nevalný úspěch, a to mělo negativní odezvu v Dolní sněmovně.

Dne 10. května 1940 napadly německé armády Holandsko, Belgii a Francii. Došlé zprávy ukazovaly, že postup německých ozbrojených sil je velmi rychlý a že hrozí nebezpečí, že Holandsko bude rychle obsazeno. Také situace v Belgii byla velmi kritická.

Toho dne se opakovaně sešel britský válečný kabinet, Chamberlain podal demisi a novým ministerským předsedou byl jmenován Winston Churchill. Rozhodovalo se mezi ním a lordem Halifaxem.

Při této příležitosti byl přijat Churchill u anglického krále. Večer 10. května se Winston Churchill odebral do Buckinghamského paláce. „Předpokládám, že nevíte, proč jsem pro vás poslal,“ zeptal se ho král s úsměvem. „Sire, nedovedu si to prostě představit,“ zněla Churchillova odpověď. Král se zasmál a pak mu řekl: „Chci vás požádat, abyste sestavil vládu.“ Churchillovo období bezmocného čekání, jež trvalo osm a půl měsíce, bylo tedy u konce. Splnilo se mu celoživotní ctižádostivé přání. Než odjel z Buckinghamského paláce, předložil králi jména některých lidí, s jejichž účastí ve své vládě počítal...“²⁴

---

²⁴ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 594.

3 Winston Churchill – činnost za války

3.1 Nástup do funkce ministerského předsedy

Konečně měl Winston Churchill právo a moc jednat odpovědně ve jménu Velké Británie. Churchill zastával teď funkci ministerského předsedy, funkci předsedy Dolní sněmovny, ministra obrany a podléhali mu i náčelníci štábů. Do své vlády přizval důležité mimoparlamentní osobnosti jako tiskového magnáta lorda Beaverbrooka a odborářského předáka Ernesta Bevina. Velká Británie měla tak konečně soudržný, cílevědomý kabinet.

Dále si Churchill přivedl s sebou do vlády z ministerstva námořnictva svého osobního tajemníka Erica Seala a také Johna Pecka, dva své spolehlivé spolupracovníky. Do svého pětičlenného válečného kabinetu jmenoval z labouristické strany Clementa Attleeho a Arthura Geenwooda, dále lorda Halifaxe a A. V. Alexandra jako ministra námořnictva a také Anthony Edena, který se později stal ministrem zahraničí.

Významné funkce zastávali i Ernest Bevin - jako ministr práce, Herbert Morrison – ministr vnitra, Hugh Dalton – ministr obchodu, Kingsley Wood – ministr financí a také Neville Chamberlain, který se stal fakticky místopředsedou vlády. Je tedy patrné, že Churchill vytvořil opravdovou celonárodní koalici tří hlavních politických stran.

Dne 13. května 1940 svolal Churchill všechny ministry do Admiralty House kde jim řekl: „Nemám vám co nabídnout kromě krve, dřiny, slz a potu.“²⁵ Podobná slova pronesl při svém projevu v Dolní sněmovně o několik hodin později. Byl to památný projev, který plně vystihoval Churchillovu odhodlanost a urputnost s jakou burcoval k boji proti bezpráví, kdy prohlásil „Ptáte se: jaká je naše politika? Odpovím: vést válku, na moři i ve vzduchu, vši naší mocí a vši silou, jakou nám Bůh může dát, vést válku proti zrádné tyranii, jíž se nemůže rovnat nic z temného politováníhodného výčtu lidských zločinů. To je naše politika. Ptáte se: jaký je náš cíl? Mohu odpovědět jedním slovem: vítězství – vítězství za každou cenu, vítězství navzdory všem hrůzám,

---

²⁵ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 595.

vítězství, ať k němu povede sebedelší a sebeobtěžnější cesta, neboť bez vítězství není přežití pro všechno, za čím stojí Britské impérium, není přežití pro odvěkou instinktivní potřebu, aby lidstvo postupovalo vpřed ke svému cíli. Pociťuji jistotu, že lidé nestrpí, aby naše věc v jejich očích prohrála. V tuto chvíli se cítím oprávněn žádat od všech pomoc a říkám: „Pojďme tedy společně vpřed a spojme síly.“²⁶

Pro Churchilla byly při nástupu do funkce ministerského předsedy velkou výhodou jeho zkušenosti s řízením zásadních potřeb přímo v mocenském centru Velké Británie. Tyto činnosti zastával Churchill během své politické kariéry více než 30 let. Tak získal řadu konkrétních návodů pro řízení Velké Británie ve válce.

Uvědomoval si, že ministerský předseda nebude stačit sám na dva resorty ozbrojených sil, tj. armádu a námořnictvo. Proto Churchill ihned v červnu 1940 zavedl funkci ministra obrany, která do té doby ve Velké Británii neexistovala. Churchill byl sice ministerským předsedou a ministrem obrany, ale měl teď i své ministerstvo se sekretářem, kterým byl generál Hastings Ismay. Ten zajišťoval přímé spojení mezi ministerským předsedou a náčelníky štábu armády, námořnictva a letectva.

Podle okamžitých potřeb se postupně vyvíjely další základní součásti organizovaného zajištění vedení války. Tak vznikly Správa dovozu, Rada výroby, Tankový výbor a Výbor válečného kabinetu pro bitvu o Atlantik. Ve své vedoucí funkci se Churchill choval demokraticky, neprosazoval kategoricky své názory, ale při svých návrzích a žádostech se dovedl vcítit do uvažování jiných a nikdy se nechoval jako diktátor. Když náčelníci štábů se postavili proti jeho strategickým úmyslům, raději sám ustoupil a hledal jiná vhodná řešení.

3. 2 Funkce Osobního sekretariátu

Velmi důležité bylo vybudování institutu Osobního sekretariátu (Private Office), který měl sídlo v Downing Street 10. Jádrem této instituce byli Churchillovi osobní tajemníci a představitelé státní správy, kteří mu byli k dispozici denně i o víkendech. Členové Osobního sekretariátu dovedli vyhledávat potřebné dokumenty a dávat je do oběhu. Vedli mu také pracovní diář s termíny jeho nesčetných setkání a provázeli

---

²⁶ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 596.

Churchilla i na jeho cestách. Celá tato pracovní skupina formovala systém podpory, na kterém Winston Churchill závisel a který mu zajišťoval prvotřídní služby potřebné pro hladký chod práce ministerského předsedy. Tito pracovníci Osobního sekretariátu neměli publicitu, ale byli významným faktorem pro úspěšnou činnost Churchilla jako ministerského předsedy.

Při nástupu do úřadu ministerského předsedy Churchill rozhodl, že všechny pokyny, návrhy a kritické připomínky které pronesl, ale i všechny odpovědi které přijímal, mají být zhotoveny písemně. Písemnou dokumentaci u něho zajišťovali tři sekretářky a jeho stenograf Patrick Kinna. Historik Martin Gilbert uvádí, že Churchill si pamatoval, „...že se za první světové války až příliš často stávalo, že postup, jenž byl dohodnut na jednom zasedání, byl napaden na následujícím, a že neexistoval žádný písemný doklad, z něhož by vyplývalo, jak znělo původní rozhodnutí a kdo předložil jaké argumenty pro nebo proti jeho schválení. Churchill byl odhodlán, že v rámci svého vlastního válečného vůdcovství žádné takové zmatky a nejistoty prostě nepřipustí.“²⁷ A tak v červenci 1940 uvedl Churchill v memorandu svým spolupracovníkům, že všechny jeho pokyny jsou vydávány písemnou formou. To platilo samozřejmě i pro členy jeho Osobního sekretariátu a ti se tímto nařízením důsledně řídili.

Mezitím německé vojenské divize pronikaly stále hlouběji do Holandska, Belgie a Francie. Churchill se chtěl chopit iniciativy a zahájit bombardování Německa. To však nebylo schváleno Válečným kabinetem. Odůvodněním bylo, že v této době vzhledem k předválečné politice vedení Británie, nemělo britské letectvo dostatečnou sílu.

Také při pozemních bojích se ukázalo, že britský expediční sbor o síle 200 tisíc mužů, který byl vyslán do Francie, byl vážně ohrožen rychlým postupem německých pancéřových divizí a hrozilo, že drtivá většina britské armády i se špičkovou technikou a zbraněmi padne do německého zajetí. Jediným řešením této katastrofální situace byla evakuace těchto jednotek po moři. Tento plán byl velmi riskantní a mnoho lidí včetně Churchilla se obávalo, že se podaří zachránit sotva desetinu z celého expedičního sboru.

Avšak britským vojákům se podařilo ustoupit do přístavu Dunkerque. Hitler mylně pozastavil postup svých tankových jednotek, aby čekaly na příchod pěchoty a na

---

²⁷ Gilbert, M. *Churchillovo válečné vůdcovství*. Praha, 2004, s. 17-18.

zničující zásah Göringovy Luftwaffe. Tak se podařilo britským válečným silám námořnictva za pomoci stovek vlečných a rybářských člunů, soukromých jachet a převozních lodí úspěšně evakuovat 338 tisíc vojáků, část z nich byli Francouzi a Poláci. To představovalo 85% britských expedičních sil. Operace trvala 9 dní a byla nazvána operace Dynamo. Úspěšnost celé velice náročné akce měla kladnou odezvu i v britské veřejnosti, ale Churchill upozornil, že války se nevyhrávají evakuací, ale že je nutno bojovat až do vítězného konce. K tomu však McDowall uvádí, že „Churchill přesvědčil národ, že záchrana britských vojáků od Dunkerque byla vítězstvím odvahy a odhodlání v nejtemnější hodině Británie.“²⁸

3.3 Boj s poraženectvím

Vítězný postup německých ozbrojených sil v Evropě měl negativní vliv na britskou veřejnost. Začal se šířit strach, nejistota, nerozhodnost a pocity poraženectví. Objevovaly se úvahy o možnosti vyjednání kompromisního míru. Avšak Churchill bojoval se vši rozhodností proti těmto projevům poraženectví i v obdobích, kdy vojenská situace nevypadala pro Británii příznivě a kdy dokonce italská vláda projevila ochotu ke zprostředkování míru mezi Británií a Německem.

Bylo to devatenáct dní potom, co se Winston Churchill stal ministerským předsedou a kdy britský expediční sbor ustupoval k Dunkerque. Churchill však toto vyjednávání resolutně odmítl, byl přesvědčen, že Británie by tímto byla zcela vydána na milost a nemilost Hitlerovi. Tvrdil, že i kdyby Británie bojovala dál a byla poražena, nedosáhla by nikterak horších podmínek, než čeho by dosáhla nyní. Na zasedání válečného kabinetu ministr zahraničí uvedl, že by Británie v této době mohla dosáhnout lepších podmínek při mírových jednáních než třeba za tři měsíce. Churchill se proti tomu názoru co nejdůrazněji postavil, přerušil jednání válečného kabinetu a svolal svou novou vládu. Informoval 25 členů své vlády o případném možném vyjednávání o mírové dohodě a o svém názoru, že je třeba pokračovat v boji. Sám byl překvapen spontánní podporou přítomných a jejich odhodláním pokračovat boji. Boj s poraženectvím v počátečních obdobích války byl důležitým úkolem pro Churchilla na

---

²⁸ McDOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Essex, 1994, s. 166.

různých úrovních. Je zajímavé si zde připomenout Churchillův projev, který pronesl na plenárním zasedání válečného kabinetu. „Němci by přece požadovali britské loďstvo, námořní základny a mnoho jiných věcí. Británie by se stala „otrockým státem“ s loutkovou vládou „v čele s Mosleym nebo s někým takovým“. Británie však přesto ještě má „velké rezervy a výhody“. Nakonec dodal: „Jsem přesvědčen, že by každý z vás povstal a svrhl mne z mého postavení, kdybych jen na jediný okamžik pomyslel na kapitulaci. Maji-li konečně skončit dlouhé dějiny našeho ostrova, ať tedy skončí teprve poté, co každý z nás zůstane ležet na zemi a bude se dusit v kaluži vlastní krve.“²⁹ Tento projev byl s nadšením přijat a Churchill k tomu poznamenal, „...že si nevzpomíná, že by někdy předtím slyšel, aby se shromážděné osoby zaujímající vysoká postavení v politickém životě vyjádřily s takovým důrazem.“³⁰

Dále k možnosti případného vyjednávání o míru Churchill uvedl, jak bylo zaznamenáno v protokolech válečného kabinetu: „Nebylo možné si představit, že by pan Hitler byl natolik pošetilý, aby nám dovolil další znovuvyzbrojování. Ve skutečnosti bychom mu byli v důsledku podmínek, na než by vůči nám přistoupil, zcela vydáni na milost a nemilost. Ve skutečnosti bychom ani v případě, že bychom bojovali dál a byli poraženi, vůbec nedosáhli horších podmínek, než s jakými můžeme počítat teď. Kdybychom však pokračovali ve válce a Německo na nás zaútočilo, utrpěli bychom nepochybně větší škody, avšak Němci by rovněž měli značné ztráty. Možná by se podařilo snížit jejich dodávky ropy. Snad by nadešel okamžik, kdy bychom možná dospěli k závěru, že musíme ukončit svůj zápas, v té době by však nebyly podmínky vražednější, než jsou ty, které nám nabízejí nyní.“³¹

A opravdu Churchill našel v sobě vůli a sílu k boji s poraženectvím. Zásadně se stavěl proti kapitulantství. Zvláště to bylo třeba, když docházely zprávy o ztrátách na životech ve vzduchu nebo na moři, při náletech a bombardování Anglie. Ale i když Churchill dostával tyto smutné zprávy, dokázal si najít prostředky jak bojovat s pocity deprese v parlamentu i ve veřejnosti.

Tak například v květnu 1940, když se boje v Norsku vyvíjely tak nepříznivě, že to mohlo vyvolat politickou krizi, řekl Churchill poslancům v Dolní sněmovně: „Pokaždé, když se potřebuji osvěžit, obrátím se na německý rozhlas. S potěšením čtu

---

²⁹ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 600.

³⁰ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 601.

³¹ Gilbert, M. *Churchillovo válečné vůdcovství*. Praha, 2004, s. 28-29.

překlady lží, které v něm hlásají o všech těch britských lodích, které prý potopili už několikrát po sobě, a sleduji, do jaké míry považují za nutné udržovat v takovém sebeklamu své otroky a roboty propadlé iluzím.³² Takový postoj byl Churchillovi vlastní, zásadně bojoval s poráženeckými řečmi. Pevně věřil, že Britové přes sílíci nebezpečí jsou odhodláni bojovat dál. Můžeme konstatovat, že právě tento Churchillův tvrdošíjný odpor proti porážence se nesmazatelně vepsal do prvních šesti měsíců jeho působení ve funkci ministerského předsedy.

Velmi důležité bylo také udržovat v klidu veřejné mínění britské společnosti. V létě roku 1940 se Churchill obával, aby veřejnost neodhalila, že vláda musí počítat i s možností porážky a že chystá plány pro takovou eventualitu. Churchill se snažil jít příkladem v odhodlání bojovat až do vítězného konce. Považuji za vhodné připomenout, jak uvádí Gilbert, názor na Churchillovu odhodlanost k dalšímu boji. „V nitru nezná porážku – těmito slovy shrnul australský ministerský předseda Robert Menzies ve svém deníku ústřední – a možná dokonce dominantní a rozhodující – rys Churchillova vůdcovství. Porážence, strach, nejistota a přitažlivost vyjednaného a kompromisního míru, to vše nahloďavalo první půlrok války, a dokonce i následující měsíce, v nichž neustále se opakující vážné krize zachmuřovaly celkové vyhlídky Británie. Avšak Churchill bojoval se vši rozhodností proti všem projevům porážence i v obdobích, kdy nevěděl kudy dál.“³³

Velmi resolutní a nesmlouvavé je i prohlášení Churchilla z června 1940: „Protože rozsáhlá území Evropy a mnoha starých a slavných států upadla nebo mohou upadnout do spárů gestapa a celé odporne mašinérie nacistického režimu, my se nevzdáme ani nepadneme. Vytrváme až do konce. Budeme bojovat ve Francii, budeme bojovat na mořích a oceánech, budeme bojovat s rostoucí důvěrou a s rostoucí silou ve vzduchu; budeme bránit svůj ostrov bez ohledu na cenu, jakou za to zaplatíme. Budeme bojovat na plážích, budeme bojovat na místech vylodění, budeme bojovat na polích i v ulicích. Budeme bojovat v kopcích, nikdy se nevzdáme, a i kdyby – čemuž ani na okamžik nevěřím – náš ostrov nebo jeho značné části byly podrobeny a vyhladověny, pak naše zámořské impérium vyzbrojené a chráněné britským loďstvem, bude pokračovat v zápase dokud v hodině, již určí velký Bůh, Nový svět se vši svou silou a mocí nepřispěchá zachránit a osvobodit Starý.“³⁴

---

³² Gilbert, M. *Churchillovo válečné vůdcovství*. Praha, 2004, s. 35.

³³ Gilbert, M. *Churchillovo válečné vůdcovství*. Praha, 2004, s. 26.

³⁴ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 604-605.

3.4 Vytvoření vlády národní jednoty

V květnu 1940 vytvořil Churchill vládu jako opravdovou celonárodní koalici tří hlavních politických stran. Do svého pětičlenného válečného kabinetu jmenoval z labouristické strany Clementa Attleeho a Arthura Greenwooda. Etleee byl pak od roku 1942 zástupcem Churchilla ve funkci premiéra. Dále do válečného kabinetu jmenoval lorda Halifaxe, který byl původně ministrem zahraničí, A. V. Alexandera a Anthony Edena, který se stal ministrem zahraničí.

Vytvořit celonárodní koalici bez ohledu na zájmy politických stran bylo velmi důležité. Churchillovo vedení Velké Británie ve funkci ministerského předsedy a organizační zajištění výkonu této funkce za války se stalo podstatnou složkou Churchillova válečného vůdcovství. Vybudovat spolehlivou organizaci trvalo několik měsíců a delší dobu než byla náležitě zdokonalena. Churchill od prvních dnů, co zastával úřad ministerského předsedy a funkci ministra obrany, usiloval o její zavedení a zároveň o to, aby v bezprostředním dosahu jeho oficiálního sídla v Downing Street 10 vznikla organizační struktura, která by měla v Británii silné a účinné vedení. Podstatou organizace byl důvěrný vztah mezi Churchillem a náčelníky štábů všech tří složek ozbrojených sil. Setkání, která se konala prakticky každý den, umožňovala ministerskému předsedovi, aby s nimi debatoval o četných válečných krizích, aby řešil mnohé mimořádné události a také aby rozhodoval o společné strategii přijatelné pro všechny zúčastněné.

Situace v této době byla pro Británii kritická. Hitler ovládal prakticky celou Evropu, měl pakt o přátelství se Stalinem, diktátorským představitelem Sovětského svazu a připravoval invazi do Anglie. Navíc opakované nálety německé Luftwaffe velmi negativně působily na civilní obyvatelstvo.

V této velice vážné situaci byla nutná aktivita celého národa. Tak například koncem června a začátkem července 1940 Churchill denně se svými poradci probíral plány opatření proti invazi. Projednával a doporučoval činnosti které by podpořily plány obrany a které vyžadovaly naléhavé místní zkoumání a rozhodování. Churchill sám prováděl inspekce různých úseků pobřeží, kde by se mohli Němci případně vylodovat.

3.5 Velká Británie za 2. světové války

V roce 1940 kdy se ujal vlády Winston Churchill byla situace Velké Británie velmi vážná. Ačkoli Churchill již dříve před začátkem druhé světové války opakovaně v parlamentu upozorňoval na narůstání síly německého letectva, britská vláda na tato varování nedbala. Důsledkem toho bylo, že v roce 1940 mělo německé letectvo výraznou převahu, která vyústila v agresivní a silně znepokojivé ničivé bombardování Londýna a dalších anglických měst.

Také na moři se staly velmi nebezpečné německé ponorky, které způsobovaly výrazné ztráty především obchodnímu loďstvu na které bylo odkázáno zásobování Anglie.

Hitlerovy ozbrojené síly spolu se Sovětským svazem obsadily vojensky Polsko, bez odporu připojily k Velkoněmecké říši Rakousko, Sudety a později Čechy a Moravu. Spojenci Hitlera byli Itálie, ale i Slovensko, Maďarsko a některé státy na Balkáně. Německo obsadilo Belgii a Holandsko a porazilo Francii. Hitler nabubřele manifestoval svou sílu velkou vojenskou přehlídkou v Paříži. Měl obsazené francouzské vojenské přístavy a snažil se získat i francouzské válečné loďstvo.

Velkou německou hrozbou byla případná invaze do Anglie. Určitou nadějí pro Churchilla bylo aktivní zapojení USA do bojů za demokratické principy v Evropě. Avšak 15. června 1940 se Churchill dozvěděl, že Spojené státy nevstoupí do války s Německem a nepošlou své vojáky na pomoc Francii. Přes veškerá naléhání Churchilla, prezident USA Roosevelt odmítal poslat své vojenské síly do boje v Evropě proti nacistickému Německu. Ani další opětovné žádosti Churchilla o zapojení USA do války spolu s Anglií neměly úspěch. Je zajímavé, jak nechtěně pomohl Velké Británii Hitler, který ve své nadutosti po napadení USA Japonskem sám vyhlásil válku Spojeným státům americkým.

Významným mezníkem pro průběh druhé světové války bylo napadení Sovětského svazu v červnu 1941. Hitlerovy úderné síly měly zpočátku velký úspěch a postoupily hluboko na území Sovětského svazu. V Anglii panoval názor, že Rusko bude rychle poraženo, mnozí politici se domnívali, že se Rusko proti tak drtivé

převaze nemůže udržet ani šest týdnů. Churchill měl však jiný názor a předvídavě se vyslovil. „Vsadím se s vámi..., že Rusové budou bojovat, a to vítězně ještě po dvou letech.“³⁵

Churchill rozhodl, že Británie musí reagovat na agresivní německý útok proti Rusku. S velkými obavami sledoval situaci na bojištích a byl přesvědčen že, „Ohrožení Ruska proto znamená rovněž ohrožení nás samých a ohrožení Spojených států, stejně jako je věc každého Rusa bojujícího za teplo svého domova věci svobodných lidí a svobodných národů ve všech částech světa. Každému člověku nebo státu, jenž pokračuje v boji proti nacismu, se dostane naší pomoci. Z toho tudíž vyplývá, že poskytneme Rusku veškerou možnou pomoc.“³⁶

A skutečně již další den nařídil Churchill řadu intenzivních náletů na vojenská a námořní zařízení v severní Francii s cílem odlehčit ruské frontě. Dále Churchill zajistil řadu nočních náletů na Porúří a Porýní k oslabení německého válečného průmyslu. Cílem těchto náletů bylo částečné rozdělení sil a odlákání německého letectva z ruské fronty.

Současně Churchill připravoval případnou obranu Británie proti možnému útoku německých výsadkářů na Anglii v případě ruské porážky a burcoval i civilní obyvatelstvo k obraně. Churchill uvažoval i o tom, že by fašistické Německo mohlo vyslat až čtvrt milionu výsadkářů a k tomu prohlásil. „Každý, kdo nosí uniformu... a každý, kdo chce, se na ně musí všude vrhnout a zaútočit na ně s největší možnou rychlostí.“³⁷

Dále Churchill navrhoval, aby byl vyslán britský námořní svaz do Severního ledového oceánu, „...jenž měl operovat v součinnosti s ruským námořnictvem a přitom oznámil kolegům: Výhody, jež bychom získali, kdyby se Rusové udrželi v poli a pokračovali ve válce přinejmenším do příchodu zimy, by byly nezměrné. Předčasné uzavření míru ze strany Ruska by znamenalo strašné zklamání pro velké množství lidí u nás. Pokud budou pokračovat v boji, nezáleží na tom, kudy bude probíhat fronta. Tito lidé prokázali, že jsou hodni naší podpory, a my musíme, jak si uvědomuji, dokonce za cenu vlastní újmy přinášet oběti a riskovat, abychom udrželi jejich morálku na náležité výši.“³⁸ Situace v Sovětském svazu však po počátečním velikém průlomu německých

---

³⁵ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 646.

³⁶ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 646.

³⁷ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 647.

³⁸ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 648.

ozbrojených sil téměř až k Moskvě se začala stabilizovat. Začínalo být zřejmé, že obavy Angličanů o rychlé porážce Ruska byly neoprávněné.

3.6 Sebedůvěra Winstona Churchilla

I v nejtěžších dobách druhé světové války a velkých úspěchů německých ozbrojených sil zůstávala charakteristickým rysem Churchilla jako válečného vůdce Británie jeho víra v sebe samého, ve vlastní schopnosti a ve své osudové poslání. Na začátku války, kdy Churchill zastával funkci ministerského předsedy patřilo k jeho nejnepohodlnějším úkolům podníti víru ve vlastní síly Británie a podpořit otřesenou sebedůvěru politiků v parlamentě i důvěru široké britské veřejnosti.

V létě roku 1940 kdy Němci obsadili Belgie, Holandsko a Francii a následovalo bombardování Londýna a dalších anglických měst vypadala situace Anglie velmi vážně. Avšak Churchill, i když si plně uvědomoval kritickou vážnost vojenské situace své země, dovedl skrývat před veřejností své pochyby a obavy. Chápal, že kdyby na veřejnosti projevil váhavost byla by vážně ohrožena důvěra lidí pro pokračování ve válce.

Sebedůvěra Churchilla a jeho víra ve spravedlnost boje Británie se projevovala ve veškeré jeho činnosti, v projevech v parlamentu a zvláště v rozhlasových projevech. Ráda bych zde především připomněla Churchillův projev ze 13. května 1940 v Dolní sněmovně, a to jen tři dny potom co Hitler zahájil svou úspěšnou bleskovou válku proti Belgie, Holandsku a Francii. Churchill upozorňoval, že se bude jednat o krutou válku, která ale musí skončit vítězstvím Británie - protože jak řekl - „bez vítězství není přežití... není přežití pro Britské impérium...“³⁹

3.7 Spravedlnost boje Velké Británie

Nesmírně důležitým faktem pro úspěšnou činnost Churchilla ve funkci ministerského předsedy byla skutečnost, že byl přesvědčen, že se jedná o spravedlivou válku, tedy o boj o zachování demokratických principů v Evropě a boj proti totalitním

---

³⁹ Delaforce, P. *„Jen čtyři doutníky denně!“*. Praha, 2007, s. 122.

režimům, které se snažily vojensky obsadit a ovládnout prakticky celou Evropu.

Po celých pět let co Winston Churchill působil jako ministerský předseda Velké Británie ve druhé světové válce, hlásal spravedlnost válečného úsilí spojenců. Na agresivní fašistickou zvěř, která měla za cíl otrocky si podmanit celou Evropu ukazovala řada událostí ještě před vypuknutím války kolem roku 1938. V Německu se dostal k moci Adolf Hitler, nastolil diktaturu své strany a politické protivníky pronásledoval. Odpůrce režimu, ale i nepohodlné politiky posílal do koncentračních táborů, případně popravoval. Současně intenzivně budoval armádu, tankové jednotky, letectvo a námořní síly. Začátkem druhé světové války po poznání účinnosti ponorek, zvýšilo Německo výrazně jejich výrobu. Německo se stalo totalitním vojenským režimem systematicky připravovaným k vojenským expanzím.

Také tehdejší Československo poznalo zločinnost tohoto režimu v době okupace, v letech 1939 – 1945. Gestapo, tajná Hitlerova policie, velmi krutě zasahovala i v našich zemích. Kdokoli byl podezřelý, že se jen slovně vyjádřil proti Německu, byl zatčen, často poslán do koncentračního tábora nebo i zastřelen. Nesmírně kruté byly represe německého gestapa po úspěšném atentátu na říšského protektora Heydricha. Denně byla hlášena jména občanů, kteří bez jakéhokoli soudu byli popraveni – pro schvalování atentátu. Mnozí Češi, stejně jako příslušníci jiných národů byli posíláni na nucené práce do Německa. V českých továrnách, které byly přeměněny, pokud to jen bylo prakticky možné, na výrobu zbraní, tanků, vojenských vozidel a letadel pro německou armádu, pracovali naši občané dvanáct i šestnáct hodin denně. Podobná atmosféra násilí, teroru a strachu byla i v dalších okupovaných zemích Evropy.

Naopak ve svobodné Anglii byly stále důsledně zachovávány demokratické principy. Bylo nepředstavitelné, aby někdo byl pronásledován nebo snad zatčen pro své politické názory. Je tedy jasné, že Churchill jako ministerský předseda Velké Británie bojoval nejen za svobodné přežití svého státu v této válce, ale současně vedl spravedlivou válku – válku za zachování lidských práv, válku proti bezohledné vojenské agresi, válku proti zvěrstvům, kterých se Němci v okupovaných zemích dopouštěli. Ale Churchillovo politické úsilí směřovalo dále, jednalo se nejen o porážku

fašizmu v Evropě, ale i o znovuoobnovení demokratických principů v porobených státech.

Válka proti fašizmu byla z pohledu Churchilla nejen spravedlivá, ale byl to i boj za svobodu myšlení, svobodu vlastních činů, boj o samotné demokratické principy lidské společnosti. Byl to boj za svobodu národů a státních celků zotročených totalitním terorem. Ano byla to spravedlivá válka a jak uvádí historik Gilbert - byla to válka vedená proti zlu.

4 Atlantická spolupráce

Pro vytváření anglo-amerických vztahů v Churchillově politické kariéře byla významná skutečnost, že matka Winstona Churchilla byla Američanka a narodila se v Brooklynu. Churchill prožil převážnou část svého dospělého života v bezprostředním styku s USA. Zvláštní vztah, který Churchill pociťoval ke Spojeným státům, a který se snažil vytvářet i když ne vždy úspěšně, představoval ústřední rys mezinárodních vztahů, o které usiloval.

Významným rysem Churchillovy válečné politiky byl důraz, který kladl na osobní setkání a osobní jednání. Z četných Churchillových cest je zřejmé, že cestoval častěji, než kterýkoli z jiných čelních politiků. Při osobních setkáních se zahraničními představiteli se Churchill vždy snažil uplatňovat své velmi dobré přesvědčovací schopnosti. Uvědomoval si, jak je důležité předložit britská stanoviska těm, kteří budou mít skutečnou moc se k nim připojit.

Churchill podnikl celkem šestnáct cest přes Atlantik do Spojených států amerických. Vytrvale usiloval o co nejtěsnější spolupráci s USA. Musel ale také, bojovat s tendencemi k antiamerikanizmu, které se projevovaly v britské společnosti.

Nástup fašizmu k moci v Německu znamenal intenzivní vyzbrojování armády tanky a letadly, ačkoli to bylo v přímém rozporu s omezeními, která požadovala Versailleská smlouva. Churchill na tuto skutečnost opakovaně v parlamentu upozorňoval, ale setkával se s lhostejností, často i s posměchem. Mnoho britských politiků i značná část britské veřejnosti věřila, že první světová válka byla poslední válkou v dějinách. Evropa chtěla věřit, že mír bude zachován.

V roce 1940 byla válečná situace Anglie kritická, mimo jiné hrozila i invaze německých výsadkářů. Spolupráce s USA proto byla velmi naléhavá. Churchill vyvíjel značné úsilí, aby USA vyhlásily válku Německu, to se mu nedařilo. Také při jednáních o dodávkách amerického válečného materiálu do Anglie měl jen střídavé úspěchy.

Na začátku července byla ve Washingtonu podepsána dohoda o dodávce letadel a zbraní do Anglie. Vyslání torpédoborců, které požadoval, však bylo zatím odloženo. Dne 31. 7. 1940 zaslal Churchill prezidentovi Rooseveltovi osobní výzvu, ve

kteřé požadoval padesát nebo šedesát starších torpédoborců. V telegramu napsal „Pane prezidente, musím vám s velkou úctou sdělit, že v celé dlouhé historii světa nebylo naléhavější věci... Vím, že uděláte vše, co budete moci, přesto však považuji za možné a nutné upozornit vás na vážnost a naléhavost situace. Jsem si jist, že při svém pochopení pro námořní záležitosti nedopustíte, aby se výsledek vrcholícího boje zvrtil vinou nedostatku těchto torpédoborců v náš neprospěch.“⁴⁰ Ale Roosevelt přesto váhal a nepovolil předání torpédoborců, protože měl obavy, že kdyby Británie byla poražena, padly by do rukou Němců.

Tento opravdu nepříznivý stav netrval však dlouho. Roosevelt poslal do Británie tříčlennou vojenskou misi, která měla za úkol uskutečnit první štábní porady představitelů ozbrojených sil Británie a USA. A v srpnu 1940 a v dalších měsících byly dodány do Anglie letouny a létající čluny. Ale Churchill nutně potřeboval americké torpédoborce pro zajišťování ochrany britských námořních cest. Proto tedy nabídl Američanům výměnou za torpédoborce možnost využívání britských základen na Newfoundlandu a v Karibské oblasti. S tímto návrhem Roosevelt souhlasil.

Tak byla vyřešena vleklá politická krize a Churchill k tomu řekl v Dolní sněmovně: „Tento postup nepochybně znamená, že se tyto dva největší státy anglosaských demokracií, Britské impérium a Spojené státy, v některých záležitostech budou muset k vzájemnému a všeobecnému prospěchu poněkud propojit.“⁴¹

Martin Gilbert uvádí, že „Ve dvou světových válkách, v nichž byla ohrožena budoucnost Velké Británie, představoval Churchill nejsilnější britský hlas, který naléhal na co možno nejtěsnější spolupráci se Spojenými státy a také ji prosadil.“⁴²

Nelze pochybovat, že bez Churchillova téměř každodenního úsilí pro získání aktivní spolupráce s USA by Británie ztěž byla schopna odolávat náporu německé agrese. „Churchillovo odhodlání udržovat, zlepšovat, posilovat a plně využívat svazky mezi oběma zeměmi je v dějinách anglo-amerických vztahů zcela ojedinělé.“⁴³

---

⁴⁰ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 617.

⁴¹ Gilbert, M. *Churchill a Amerika*. Praha, 2007, s. 216.

⁴² Gilbert, M. *Churchill a Amerika*. Praha, 2007, s. 18.

⁴³ Gilbert, M. *Churchill a Amerika*. Praha, 2007, s. 20.

4.1 Atlantická charta

Začátkem srpna 1941 se Churchill vydal na setkání s Rooseveltem do Newfoundlandu. Oba státníci byli doprovázeni svými diplomaty, vojáky a námořníky. Hovořilo se převážně o dvou otázkách, to je o hrozbě japonské agrese a o návrhu deklarace společných zásad, podle kterých pak vznikla Atlantická charta. Churchill se samozřejmě snažil také o zvýšení amerických vojenských dodávek a o vstup USA do války s Německem. Dále se intenzivně jednalo i o Rusku. Churchill hodnotil kladně vstup Ruska do války, ale upozorňoval na zvýšení hrozby útoku Japonska, protože Japonsko se nyní nebude cítit ohrožováno Ruskem v Mandžusku.

Spojené státy přijaly pět hlavních závazků. Měly poskytnout pomoc Rusku v co největším rozsahu a měly ji koordinovat s pomocí poskytovanou Británií. Dále měly poskytnout značné množství lodí pro přepravu válečného materiálu do Británie, měly zajistit pět torpédoborců jako eskortu pro každý konvoj který plul do Británie. Mimo to měly Spojené státy dodávat bombardéry do Británie i do západní Afriky a zajistit je vlastními piloty. USA měly také převzít veškeré válečné hlídkování v Atlantiku až po Island.

Kromě toho Churchill a jeho pracovní tým připravili dvě souběžná prohlášení, která měla být zaslána Velkou Británií a Spojenými státy Japonsku, aby je varovaly, že každé další rozpínání v jihozápadní Asii by přinutilo obě vlády k odpovídající akci.

Text prvního prohlášení jehož návrh 10. srpna 1941 předložil Churchill Rooseveltovi uvádím v plném rozsahu.

SPOLEČNÁ ANGLO-AMERICKÁ DEKLARACE ZÁSAD

„Prezident Spojených států amerických a ministerský předseda pan Churchill, zastupující vládu Jeho Veličenstva ve Spojeném království, kteří se spolu sešli, aby stanovili a koordinovali prostředky nutné k zajištění bezpečnosti obou svých zemí tváří v tvář nacistické a německé agrese i nebezpečí, jež z ní vyplývají pro všechny národy, považují za správné zveřejnit určité principy, jimiž se oba hodlají řídit při určování své politiky a o něž opírají své naděje v lepší budoucnost světa.

Za prvé jejich země neusilují o žádné zisky, územní ani jiné.

Za druhé nehodlají připustit žádné územní změny, jež neodpovídají svobodně vyjádřeným přáním příslušných národů.

Za třetí uznávají právo všech národů zvolit si formu vlády, pod níž chtějí žít. Mají v úmyslu pouze hájit právo na svobodu projevu a myšlení, bez nichž taková volba musí být nutně iluzorní.

Za čtvrté se vynasnaží, aby bylo zavedeno poctivé a vyrovnané rozdělování základních surovin, a to nejen v rámci vlastního území, ale mezi všemi státy světa.

Za páté usilují o mír, který nejen navždy svrhne nacistickou tyranii, ale prostřednictvím účinné mezinárodní organizace poskytne všem státům a národům prostředky k tomu, aby mohly bezpečně přebývat ve svých vlastních hranicích a přeplouvat moře a oceány beze strachu z nezákonného přepadení nebo bez nutnosti vést břemeno zbrojení.⁴⁴

To byl první základ tzv. „Atlantické charty“, která měla zajišťovat dodržování toho, čemu Roosevelt říkal čtyři svobody - to je svobody slova, svobody vyznání, práva na ochranu před bídou a práva na ochranu před strachem.

Charta vycházela z následujících zásad – žádné územní výboje, právo národů určit si formu vlády, rovnoprávný přístup k surovinám, hospodářská spolupráce, zavržení síly jako prostředku v mezinárodních vztazích.

K textu probíhala rozsáhlá diskuze a dne 12. 8. 1941 byla přijata konečná podoba deklarace, která měla osm bodů. Podle druhé deklarace byl Japonsku předložen požadavek, aby odvolalo své vojáky z Francouzské Indočíny a aby ukončilo pronikání do oblasti jihozápadního Tichomoří.

Bohužel Atlantická charta nepřinesla konkrétní výsledky, které si od ní Churchill sliboval, ale vytvořila mezi Churchillem a Rooseveltem velmi přátelské vztahy, které se kladně projevovaly i v dalším průběhu války. Po návratu z Newfoundlandu však Roosevelt opětovně ujistil americkou veřejnost, že se Spojené státy americké ani po této pracovní schůzce nepřiblížily k válce.

---

⁴⁴ Churchill, S. W. *Druhá světová válka - Velká aliance*. Praha, 1993, s. 428 - 429.

4.2 Diplomatická jednání s Ruskem

Winston Churchill odsuzoval a nenáviděl nacizmus, ale měl i vážné obavy z šíření komunistické ideologie. Když Hitler napadl Sovětský svaz bylo jasné, že Winston Churchill bude podporovat Sovětský svaz proti německé agresi. Churchill se všemožně snažil pomáhat napadenému Rusku, a to jak vojensky, tak i dodávkami zbraní a vojenského materiálu. Z počátku to měla být pomoc Rusku na přežití německého útoku, později to byla jednání se Stalinem, která se konala se střídavou intenzitou až do konce války. Churchill velmi intenzivně usiloval o dohodu se Stalinem a byl přesvědčen o úspěchu svých diplomatických jednání. Stalin od počátku svého jednání s Churchillem měl jasné požadavky, chtěl více dodávek vojenského materiálu a otevření druhé fronty, a to ihned. Dále požadoval územní změny v podstatě v souladu s nacisticko-sovětským paktem ze srpna 1939. Churchill se však naopak vyhýbal nějakému závazku k charakteru poválečného územního uspořádání.

V počátku války se Churchill jen zřídka zabýval jejími možnými politickými důsledky. Až koncem roku 1944 se začal intenzivněji věnovat tomuto problému. Sovětský svaz chtěl výrazně posunout na západ své teritorium, jak Stalin už v roce 1941 řekl ministru zahraničí Velké Británie Edenovi. Pod sovětskou nadvládu se měly zpět vrátit baltské státy, část Finska a Rumunska. Měla být také zabrána východní část Polska. V roce 1942 Churchill vystupoval ostře proti Stalinovým požadavkům na změny hranic. Ale když Roosevelt v roce 1943 byl připraven vyslovit souhlas k sovětským územním požadavkům, souhlasil i Churchill se sovětskými nároky a k tomu prohlásil „Obrovská vítězství ruských armád, hluboké změny, ke kterým docházelo v charakteru ruského státu a vlády, nová důvěra, která v našich srdcích vyrůstala vůči Stalinovi – to vše mělo svůj účinek. Především to byla skutečnost, že Rusové již velmi brzy se stanou fyzickými vlastníky těchto území. Je naprosto jasné, že jsme se nikdy nemohli pokusit jim v tom zabránit.“⁴⁵

Koncem listopadu 1943 probíhala jednání v Teheránu. V téže době se sovětské armády chystaly k překročení polských hranic. Velice obtížná byla také jednání o poválečných hranicích Polska. Nakonec byla realizována dohoda ve prospěch

---

⁴⁵ Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 292.

územních požadavků Sovětského svazu. K jednání na teheránské konferenci Churchill poznamenal „Seděl jsem tam s velkým ruským medvědem na jedné straně... a na druhé straně s velkým americkým buvolem, a mezi těmi velkými seděl chudáček malý anglický osel...“⁴⁶

S blížícím se úspěšným koncem války s Německem v roce 1944 se situace dále vyvíjela. Bylo jasné, že Rusové budou fyzicky držet dobytá území a budou šířit komunistickou expanzi ve východní Evropě a na Balkáně. V únoru 1945 se konala Jaltská konference, kde se realizovaly dohody o uspořádání Evropy po porážce Německa. Největší úspěch měl Stalin se svými požadavky. Ukázalo se, že názory na další uspořádání v Evropě mezi USA, Churchillem a Sovětským svazem se výrazně liší. Bohudíky Sovětský svaz ani USA nechtěly další válku. Nastala však napjatá politická situace, která byla nazývána „studenou válkou“. K této době je zajímavé připomenout projev Churchilla po válce v březnu 1946, kdy už nebyl premiérem, v USA na univerzitě ve Fultonu, kdy uvedl - „Od Štětína na Baltu až po Terst na Jadranu byla spuštěna na evropskou pevninu „železná opona“... Nemyslím si, že Rusko chce válku. Chce však plody války a neomezenou expanzi své moci a svého učení... Vše, co jsem za války viděl u našich ruským přátel a spojenců, mě přesvědčilo, že nic tak neobdivují jako sílu a ničím tak nepohrdají jako slabostí, především vojenskou slabostí.“⁴⁷ Churchill zde uvedl termín „železná opona“, který byl pak velmi často citován. Tento projev byl označován za vyhlášení tzv. studené války.

---

⁴⁶ Rose, N. *Churchill - Nepoddajný život*. Praha, 1995, s. 292.

⁴⁷ Maurois, A. *Souběžné dějiny USA*. Praha, 1966, s. 278.

5 Winston Churchill - ministerský předseda

Winston Churchill, celým jménem Winston Leonard Spencer Churchill, britský politik, ministerský předseda Velké Británie v letech 1940 – 1945 a 1951 – 1955, laureát Nobelovy ceny za literaturu za rok 1953 a jedna z nejvýznamnějších osobností světové politiky 20. století se narodil 30. listopadu roku 1874 na zámku Blenheim jako potomek starého šlechtického rodu. Po vzoru svého otce ve veřejném životě používal jen příjmení Churchill. Jeho knihy vycházejí pod jménem Winston S. Churchill nebo Winston Spencer Churchill, protože pod jménem Winston Churchill publikoval již jiný autor.

„Churchill projevoval od počátečních let své životní dráhy neobvyklé pochopení a vidění pro budoucí vývoj událostí. Byl nezvratně přesvědčen o vlastní schopnosti přispět k přežití civilizace a ke zvýšení hmotného blahobytu lidstva. Díky vojenskému výcviku a vrozené vynalézavosti nabyt pronikavého chápání, pokud šlo o povahu války a společnosti. Byl rovněž osobností, v níž se snoubila osobní odvaha, kterou projevil na bojištích impéria na přelomu devatenáctého a dvacátého století, na západní frontě v roce 1916 nebo roku 1944 v Athénách, s hlubokým chápáním hrůz války a zkázy způsobené v bojích.“⁴⁸

Churchill vytrvale prosazoval politický smír a koalici politických stran, a to i v dobách vnitřního napětí v zemi. Odmítal jít cestou rozdělávání a zbytečné konfrontace. Podobně v mezinárodních záležitostech vytrvale usiloval o řešení stížností poražených a o vytváření užitečných sdružení usilujících o smíření bývalých nepřátel. Po skončení obou světových válek se snažil o udržení síly vítězů, která by jim umožnila řešit tíživé problémy poražených a zachovat mír. Byl to právě Churchill kdo poprvé užil výraz „summit“ pro vrcholné setkání vedoucích představitelů západního a komunistického světa. Ze všech sil se snažil ustanovit podobná setkání jako instituci, která by zabránila nebezpečným konfrontacím, ke kterým docházelo v období studené války. Díky jeho vytrvalosti a trpělivosti bylo nakonec těchto dohod dosaženo. K takovým dohodám patřilo ústavní uspořádání v Jižní Africe a v Irsku a také rozvržení splátek válečných dluhů po skončení první světové války.

---

⁴⁸Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 17.

Winston Churchill se aktivně pohyboval ve vysoké politice a veřejném životě více než půl století. „Než se stal ministerským předsedou, zastával osm různých ministerských funkcí. Když se v roce 1955 vzdal druhého úřadu předsedy vlády, zasedal už pětapadesát let v parlamentu. Rozsah jeho činností a zkušeností byl opravdu mimořádný.“⁴⁹

Byl důstojníkem jezdeckva za královny Viktorie a účastnil se aktivně bitvy u Ummurmánu. Již před první světovou válkou se naučil létat, mohl se tak bezprostředně podílet na počátečních stádiích rozvoje letectví. Měl také velkou zásluhu na vytvoření královského námořního letectva a podílel se na myšlence a vývoji zkonstruování bojového tanku. Na základě svých odborných znalostí a přímých vojenských zkušeností byl průkopníkem vývoje protiletectvé obrany a letecké války. Uvědomoval si nebezpečí vzniku zbraní hromadného ničení a v posledním projevu, který pronesl v parlamentu navrhoval, aby existence vodíkové bomby a její odstrašující vliv byly využity jako základ k celosvětovému odzbrojení.

Pro Churchillovu práci jako ministerského předsedy Velké Británie za druhé světové války byly nesmírně důležité jeho zkušenosti z dosavadního vojenského a politického života. V roce 1941 byl už téměř čtyřicet let poslancem Dolní sněmovny a déle než dvacet pět let přitom zastával významné ministerské úřady. Při jejich vedení měl odpovědnost za četné sféry státní politiky a mezinárodních záležitostí. Zkušenosti z těchto činností byly rozhodujícím faktorem pro jeho práci ve funkci ministerského předsedy. Ze svých bohatých teoretických i praktických zkušeností mohl Churchill čerpat při mnoha ostrých politických bojích a při obtížných mezinárodních jednáních. V těchto jednáních zastával roli hlavního a většinou úspěšného účastníka. A právě tyto zkušenosti s řešením zásadních britských potřeb přímo v mocenském centru Británie, které získával déle než třicet let, dávaly Churchillovi neocenitelnou výhodu pro jeho vedoucí politickou činnost ve funkci ministerského předsedy. Poskytovaly mu také řadu konkrétních návodů pro vedení války.

Churchill si uvědomoval důležitost jednotného funkčního vedení státu, proto ihned v květnu 1940, když se stal ministerským předsedou, ustanovil funkci ministra obrany, která do této doby v Británii zatím neexistovala. Tak si zajistil přímé spojení

---

⁴⁹ Gilbert, M. *Churchill – Život*. Brno, 2004, s. 16-17.

s nejvyššími představiteli armády, námořnictva a letectva. Vytvořil si tím možnost, aby mohl předkládat své návrhy přímo a bezprostředně těm, kterých se to týkalo.

Churchill se stal ministerským předsedou v květnu 1940, to je v době kdy německá agrese zahájila vpád do západní Evropy. V Německu i v Itálii byly diktátorské režimy. Churchill si uvědomoval, že největším nebezpečím pro parlamentní demokracii je hrozba porážky od diktátorské kliky. V květnu 1940 byla situace Británie velmi ohrožena. Bylo nutné sjednotit vedení státu - ovšem s dodržením demokratických principů. Ihned po nástupu do své vedoucí funkce, jmenoval Churchill na nejvyšší místa, na kterých se rozhodovalo o válečné politice a řízení války přední představitele opozičních stran, to je labouristické a liberální strany. Tak zajistil, aby volení zástupci lidu bez ohledu na stranickou příslušnost mohli rozhodovat o vedení války v rámci možností, které jsou zaručeny parlamentem.

Churchill si uvědomoval, že britské demokracii a celému britskému způsobu života hrozí nebezpečí zkázy a že v zájmu zachování demokracie musí být v době války pozastavena platnost některých demokratických práv. To se také stalo, ale omezení schválil sám parlament. Na základě hlasování v parlamentu byla zavedena cenzura tisku a bylo uzákoněno věznění bez soudu. Byla to vskutku drastická opatření, ale stalo se tak se souhlasem parlamentu v době vážného ohrožení Velké Británie.

Winston Churchill byl i jako člověk velmi disciplinovaný ve svém denním režimu. Náplň jeho každodenního života byla neměnná, pokud to jenom dovolovaly válečné okolnosti. Pracovní zátěž premiéra, zvláště v dobách druhé světové války byla nesmírná. Problémy a úkoly, které bylo třeba realizovat se kupily neustále, pracoval velmi usilovně, možno říci od rána až do pozdních nočních hodin. Bylo jisté, že pracovní úkoly musí být splněny, mimo to si však Churchill uvědomoval, že je také třeba, aby žil co možná nejnormálněji a nejzdravěji. Trval na dodržování následujícího pravidla. Když šel spát pozdě v noci, nesměl ho nikdo ráno budit kvůli žádné zprávě, i kdyby se zdála sebe důležitější. Jedinou výjimkou by mohlo být ohlášení invaze Němci. Každé dopoledne zůstával co možno nejdéle v posteli a zde diktoval potřebná opatření. Pokud by nebyl nějaký závažný důvod, nepovažoval za nutné vstávat. Jeho sekretářky a všichni pracovníci jeho Osobního sekretariátu byli na to zvyklí a žádným

způsobem to neovlivňovalo negativně jejich pracovní kapacitu. Také odpoledne zpravidla kolem páté hodiny si šel asi na hodinu lehnout. Tak si udržoval sílu pracovat i do pozdních nočních hodin. Každý večer nebo ráno si Churchill přečetl co píše nejvýznamnější noviny, a tak zjišťoval jak je veřejnost informována o aktuálním průběhu války i o nejdůležitějších událostech ve světě.

5.1 Churchill - nositel Nobelovy ceny za literaturu

Winston Churchill ovšem nebyl jen státník a politik. Vynikal i v celé řadě dalších oblastí. Od mládí rád, často a velmi pilně se věnoval psaní. Již v roce 1900 kdy byl vojákem, se stal předním válečným dopisovatelem. Velmi žádané byly jeho reportáže z nejrůznějších bojišť, které zasílal do různých novin. Psaní reportáží z nejrůznějších bojišť mu poskytovalo v mládí i potřebné finanční prostředky, neboť přestože měl aristokratický původ nebyl bohatý, ale byl zvyklý na určitý dobrý životní standard. Ve své práci válečného zpravodaje si počínal Churchill velmi obratně a také odvážně. Významná byla i jeho přednášková činnost, a to nejen v Anglii, ale také v Kanadě a USA.

Zajímavostí je i Churchillův zájem o výtvarné umění. Sám se věnoval malbě a dokonce vystavoval mnohé své malby v Královské akademii.

Vedle zpravodajské činnosti nelze přehlédnout ani další Churchillovu literární činnost. Napsal seriózní historické práce a autobiografii, zejména čtyřsvazkový životopis svého předka, vévody z Malborough, ale především velmi rozsáhlé šestisvazkové dílo o druhé světové válce. Po dokončení jeho nejdůležitějšího šestidílného historického díla *Druhá světová válka*, mu byla udělena Nobelova cena za literaturu, přestože nebyl profesním spisovatelem. „Nobelovu cenu získal v roce 1953 za mistrovství v historickém a biografickém líčení a za skvělé řečnické umění, s nímž bránil vznešené lidské hodnoty.“⁵⁰

V dobách, kdy nezastával žádnou politickou funkci, považoval Winston Churchill sám sebe za spisovatele, který se také zabývá politikou.

---

⁵⁰ Marek, J. *Laureáti Nobelovy ceny za literaturu*. Olomouc, 1988, s. 58.

Závěr

Winston Churchill byl poprvé zvolen do parlamentu v pětadvaceti letech. V Dolní sněmovně zasedal ještě čtyřiašedesát let poté. Strávil tak největší část svého dlouhého, plodného života, uprostřed prudkých debat ve službách lidu, za jehož nástroj parlament vždy považoval.

Po celou dobu svého politického působení se ze všech sil snažil zajistit, aby činnost parlamentu byla účinná a nebyla narušena ani politikou soupeřících stran, ani zvolenými poslanci, kteří by se pokoušeli ji manipulovat.

Churchillovo politické vedení Velké Británie v období druhé světové války bylo nesmírně úspěšné.

Byl to především Churchill, kdo se vši rozhodností bojoval proti projevům poraženectví i v dobách, kdy vojenská situace nevypadala pro Británii příznivě. Svými projevy burcoval veřejnost a vyzýval k boji s malomyslností. Zvláště v období, kdy docházely zprávy o ztrátách na životech na moři, při leteckých bojích a především při náletech a bombardování Anglie. I když Churchill dostával tyto nepříznivé, znepokojivé zprávy, dokázal najít prostředky jak čelit v parlamentu pocitům deprese. Jako válečný vůdce se dokonale zhostil své role a inspiroval obyvatelstvo v letech 1940 – 1941 výstižnými britkými projevy, které pomáhaly lidem najít sílu čelit tvrdé realitě.

Tento zásadní postoj byl Churchillovi vlastní a neustále usilovně bojoval i s poráženeckými náladami ostatních politiků v parlamentě. Byl přesvědčen, že Britové přes sílící nebezpečí jsou odhodláni bojovat. Churchillova houževnatost, nezdolná vůle, energie a odpor proti poraženectví se nesmazatelně vepsaly do celého jeho politického působení ve funkci ministerského předsedy.

Churchill našel v sobě obrovskou vůli a sílu k boji s poraženectvím, mobilizoval všechny složky společnosti k boji a zásadně se stavěl proti kapitulantství.

Podílel se nejen na faktické záchraně Velké Británie před německou agresí, ale i na osvobození řady evropských zemí. Celou svou osobností a zkušenostmi usiloval o znovuzavedení demokratických principů ve vedení států západní Evropy, Itálie a Řecka, ale také o nastolení demokratického režimu v Německu.

Ale poválečný politický vývoj v Evropě se stále více komplikoval. Názory na uspořádání Evropy mezi vítěznými mocnostmi byly značně odlišné a postupně docházelo k rozpadu bývalé spojenecké koalice. Konflikty vyústily v tzv. „studenou válku“, která se projevovala vzájemnou nedůvěrou, podezíravostí a nedostatkem snahy o oboustranné porozumění. Potvrdily se tak Churchillovy úvahy o tom, že Rusové budou fyzicky držet dobytá území a jeho obavy, že budou dále šířit komunistickou ideologii, před kterou opakovaně varoval.

Winston Churchill veškerou svou politickou a diplomatickou činností a především činností ve funkci předsedy britské vlády se významnou měrou podílel na vítězství spojenců ve druhé světové válce. Sami Britové oslavují Winstona Churchilla jako zachránce své země před nacisty.

V hlasování o největšího Brita všech dob s převahou porazil i takové velikány historie, jako byl admirál Nelson, Shakespeare a řadu dalších velkých osobností britských dějin, časopis Times ho nazval „mužem století“.

Většina předních historiků moderního světa v čele s Martinem Gilbertem uvádí, že Winston Churchill je největším vůdcem, jakého kdy Británie měla.

Literární zdroje

Delaforce, Patrick: „*Jen čtyři doutníky denně!*“ *Winston Churchill, jak ho (asi) neznáte*. Praha: nakladatelství BRÁNA, a. s., 2007. 195 s. ISBN 978-80-7243-305-6

Gilbert, Martin: *Churchill a Amerika*. Praha: nakladatelství BB/art s. r. o., 2007. 542 s. ISBN 978-80-7381-193-8

Gilbert, Martin: *Churchillovo válečné vůdcovství*. Praha: nakladatelství BB/art s. r. o., 2004. 115 s. ISBN 80-7341-403-1

Gilbert, Martin: *Churchill - Život*. Praha: nakladatelství BB/art s. r. o., 2004. 911 s. ISBN 80-7341-390-6

Churchill, S. Winston: *Druhá světová válka – Triumf a tragédie*. VI. díl, Praha: nakladatelství Lidové noviny, 1995. 700 s. ISBN 80-7106-073-9

Churchill, S. Winston: *Druhá světová válka – Velká aliance*. III. díl, Praha: nakladatelství Lidové noviny, 1993. 726 s. ISBN 80-7106-070-4

Marek, Jiří: *Laureáti Nobelovy ceny za literaturu*. Olomouc: nakladatelství ALDA, 1998. 106 s. ISBN 80-85600-50-1

Maurois, André: *Souběžné dějiny USA v letech 1917 - 1961*. Praha: nakladatelství Mladá fronta, 1966. 395 s.

McDowall, David: *An Illustrated History of Britain*. Essex: Longman, 1994. 188 s. ISBN 0-582-74914-X

Morgan, Kenneth, O. a kol.: *Dějiny Británie*. Praha: nakladatelství Lidové noviny, 1999. 656 s. ISBN 978-80-7106-432-9

Ramsden, John: *Oxfordský průvodce britskou politikou 20. století*. Praha: nakladatelství PROSTOR, 2006. 948 s. ISBN 80-7260-169-5

Rose, Norman: *Churchill - Nepoddajný život*. Praha: vydala Agentura Cesty, 1995. 374 s. ISBN 80-7181-035-5